

СЕКЦІЯ 1 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 347.965.45(73):81'42

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-1>

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ АДВОКАТУ ЗАХИСТУ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУДОВОМУ ДИСКУРСІ

Кобзєва Олена Олександрівна,

кандидат філологічних наук,
викладач кафедри іноземної філології

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Olena.kobzieva@gmail.com

orcid.org/0000-0003-1909-9808

У статті розглядається дискурсивна стратегія, реалізована адвокатом захисту в американському судовому засіданні. Дане дослідження охоплює визначення глобальної та локальної стратегії адвоката захисту, виявлення комплексу його мовленнєвих стратегій та тактик.

Актуальність теми дослідження визначається застосованим комплексним комунікативно-дискурсивним підходом, на основі постулатів якого можна визначити та вивчити стратегії та тактики адвоката захисту в американському судовому засіданні та встановити параметри їхньої варіації. Робота сприяє вирішенню важливого наукового завдання сучасного мовознавства – з'ясування зв'язку між роллю комуніканта та його дискурсивною стратегією та виявлення впливу колективних та індивідуальних факторів на стратегічну спрямованість мовленнєвих дій комуніканта у суворо інституційних умовах, такої важливої ланки правової системи, як суд.

Об'єктом дослідження є промова адвокатів захисту в американському суді, а предметом – стратегії та тактики, що реалізуються ними під час судового засідання, та параметри їхнього варіювання.

Мета дослідження – встановити глобальні, локальні, мовленнєві стратегії та тактики адвоката захисту в американському судовому засіданні та виявити їх варіювання залежно від ситуаційних факторів та дискурсивної особи адвокатів.

Стратегія, що реалізується учасником дискурсу, заснована на його декларативних та процесуальних знаннях про права та обов'язки, стереотипно пов'язані з роллю цього учасника.

Таким чином, основною метою адвоката захисту є переконання суддів у істинності своїх суджень, що призводить до виникнення глобальної дискурсивної стратегії – стратегії переконання. Для того, щоб переконати суд, судження, заяви та висновки захисника повинні бути логічними та послідовними, що обумовлює виділення стратегії логічного переконання як локальної, яка конкретизує глобальну стратегію. Оскільки судова мова захисника є логічно вибудованою лінією аргументації, це дозволяє стверджувати про наявність у моделі дискурсивної стратегії американського судового дискурсу мовленнєвих стратегій: раціональної та емоційної аргументації.

***Ключові слова:** американський судовий дискурс, судовий процес, дискурсивна ідентичність, адвокат, роль, ситуаційні фактори.*

STRATEGIES AND TACTICS OF THE DEFENSE ATTORNEY IN THE AMERICAN JUDICIAL DISCOURSE

Kobzieva Olena Oleksandrivna,

Candidate of Philological Sciences,

Lecturer at the Department of Foreign Philology

*Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy”
of the Kharkiv Regional Council*

Olena.kobzieva@gmail.com

orcid.org/0000-0003-1909-9808

The article deals with the discursive strategy implemented by a defense attorney in American court proceedings. This study covers the definition of the global and local strategies of the defense lawyer, the identification of a set of his speech strategies and tactics.

The relevance of the research topic is determined by the applied complex communicative and discursive approach, based on the postulates of which it is possible to define and study the strategies and tactics of the defense lawyer in the American court session and to establish the parameters of their variation. The work contributes to solving an important scientific task of modern linguistics – clarifying the relationship between the role of the communicator and his discursive strategy and identifying the influence of collective and individual factors on the strategic direction of the speech actions of the communicator in the strict institutional conditions of such an important link of the legal system as the court.

The object of the study is the statement of defense lawyers in the American court, and its subject is the strategies and tactics implemented by them during the court session and the parameters of their variation.

The purpose of the study is to establish the global, local, speech strategies and tactics of the defense lawyer in the American court session and to reveal their variation depending on the situational factors and the discursive personality of the lawyers.

The strategy implemented by a discourse participant is based on his declarative and procedural knowledge of rights and obligations stereotypically associated with the role of this participant.

Thus, the main goal of the defense lawyer is to convince judges of the truth of their own judgments, which leads to the emergence of a global discursive strategy – a strategy of persuasion. In order to convince the court, the judgments, statements and conclusions of the defense lawyer must be logical and consistent, which causes the strategy of logical persuasion to be singled out as a local one that concretizes the global strategy. Since the court speech of the defense attorney represents a logically constructed line of argumentation, this makes it possible to affirm the presence of speech strategies in the model of the discursive strategy of American courtroom discourse: rational and emotional argumentation.

Key words: American courtroom discourse, court proceedings, discourse identity, lawyer, role, situational factors.

Вступ. Інституційні форми дискурсу, інтеграційна взаємодія дискурсивного та соціального приваблюють дослідників широкими можливостями для лінгвістичного та екстралінгвістичного аналізу, що дозволило сучасній науці наблизитися до розкриття проблем співвідношення мови та влади, мови та політики, мови в суді, проблем лінгвістичних маніпуляцій і нещирості. Різні підходи до типології дискурсів, аналітичні моделі дослідження, питання взаємозв'язку понять «дискурс», «текст», «комунікація» потребують опису соціальних структур, суб'єктів і процесів комунікативної взаємодії.

Сучасне розуміння дискурсу сягає корінням у розвідки англомовних дослідників (D Shiffrin (1994), D Tannen (1982)) та дістає уточнення в працях вітчизняних авторів (А.П. Мартинюк, І.Є. Фролова, І.С. Шевченко та інші) (Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен, 2005). У дискурсивній діяльності розрізняють два основні типи: інституційні та не інституційні дискурси. Також пропонується диверсифікувати дискурси за типами, на підґрунті певної сфери комунікації, й за різновидами, на основі стратегії та чинника комунікантів (Белова, 2002).

Метою дослідження є встановлення глобальної, локальної, мовленнєвих стратегій і тактик адвокату захисту в американському судовому засіданні та виявленні їхнього варіювання.

Об'єктом дослідження є висловлення адвокатів захисту американського суду, а його **предметом** виступають стратегії та тактики, реалізовані ними під час судового засідання.

Одним із важливих напрямів судової діяльності, за своїм характером як протиставлення

функції обвинувачення, постає захист прав і законних інтересів громадян, які обвинувачуються у скоєнні певного злочину у конкретній справі. Захист розуміють як сукупність дій у відповідності до чинного законодавства, що спрямовані на повне або часткове спростування висунутого обвинувачення певній особі, покращення його положення, забезпечення прав і інтересів даної особи по справі (Бурак, 2009). Суб'єктами захисту постають адвокати, які мають право брати участь у справі на стадії попереднього розгляду. Засоби, способи і форми захисту, незважаючи на їх досить сталу регламентованість, мають застосовуватися творчо з урахуванням усіх деталей справи, особи обвинуваченого і стадії судового процесу. За допомогою засобів захисту, на основі яких здійснюється судова діяльність адвоката захисту, спрямована на з'ясування обставин, що виправдовують або пом'якшують відповідальність обвинуваченого. Способи використання засобів захисту розуміють як правила і прийоми роботи адвоката захисту, що необхідні для використання з метою найбільш успішної і законної діяльності. Використання даних правил і прийомів має бути творчим і базуватися на майстерному використанні стратегій і тактик. Іншими словами майстерно використовувати систему правил і прийомів роботи захисника по використанню засобів, передбачених законом; застосовувати правила і прийоми захисту таким чином, щоб найкраще виконати завдання адвоката (Поліщук, 2009). Високий рівень захисної діяльності визначається майстерним поєднанням засобів захисту і способів їх використання у відповідності до форм, встановлених нормами закону. Доцільне та вміле

використання правил і прийомів роботи адвоката захисту сприяють встановленню сутності судової справи, захисту законних інтересів особи, якій висунуто обвинувачення.

Дискурсивна стратегія адвоката захисту та його ролі в американському судовому дискурсі. Адвокат захисту – це особа, яка отримала статус адвоката і право здійснювати адвокатську діяльність (Carp, Stidman, 2001). Адвокат захисту наділений досить широким колом повноважень при здійсненні своїх обов'язків, пов'язаних із захистом і представленням громадян та організацій у суді. До обов'язків адвоката відносять чесне, розумне і сумлінне відстоювання прав і законних інтересів довірителя усіма можливими, не забороненими законодавством, засобами. Адвокати, надаючи допомогу своїм клієнтам, зобов'язані дотримуватися прав людини і особистих свобод, що визнаються національним правом. Вони повинні завжди діяти вільно і наполегливо у відповідності із чинним законодавством і визнаними професійними стандартами і етичними нормами, завжди бути лояльним до інтересів свого клієнта. Адвокати повинні дотримуватися кодексу професійної етики і виконувати рішення Американської асоціації адвокатів.

Найбільш вагомий вплив на становлення американської судової системи відіграла Англія. Деякі штати США (Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Массачусетс) за прикладом поділу англійських адвокатів на барристеров (barrister) і соліситорів (solicitor) увели ранги і класи адвокатів, що віддалено нагадують англійську систему. Однак, у XIX ст. дана різниця нівелювалася і в США залишилася єдина категорія правозахисників – адвокати.

Першим американським університетом з окремим факультетом права став Гарвард, а першими викладачами гарвардської школи права – адвокати і судді. Дж. Сторі, член Верховного суду США, ректор Гарвардської школи права, який увів у правовий обіг термін «міжнародне приватне право», докорінно змінив порядок добору викладачів і в першу чергу орієнтувався на теоретиків права. Дж. Сторі практикував у навчанні студентів прецедентний метод підготовки майбутніх юристів, що отримав загальне розповсюдження. Юридичні школи поступово витіснили практичну систему навчання, що веде до адвокатури. У 1981 р. Американська асоціація адвокатів надала повноваження готувати юристів 181 юридичній школі. Нині діє понад 200 правових навчальних закладів, хоча вони

і мають різні назви, їх навчальні програми досить подібні, вони висувають однакові вимоги до вступників: для вступу обов'язковим є закінчення коледжу і проходження тесту (діє з 1950 р.). Одними з найкращих загальнонаціональних американських правових шкіл є Гарвардська, Йельська, Чиказька, Стенфордська.

Американська адвокатура не мала чіткої і послідовної організації до 1870 р. Першою сучасною адвокатською організацією постає Асоціація адвокатів Нью-Йорка. Дещо пізніше, у 1878 р., було створено національне співтовариство – Американська асоціація адвокатів (Carp, Stidman, 2001). Адвокат, беручи участь у будь-якому виді судочинства (цивільному, кримінальному, арбітражному), відстоює приватний інтерес захисту прав і законних інтересів клієнта (довірителя або підзахисного). Суттєвою особливістю адвоката постає його обов'язок використовувати надані йому права в інтересах клієнта. Завдання адвоката – довести висунутий ним тезис (про невинність підзахисного, про недоведеність вини, про менший ступінь провини тощо), переконати суд у обґрунтованості, об'єктивності, істинності своїх суджень. Законодавством регламентовано той факт. Що суд при винесенні вироку повинен вирішити наступні питання: чи дійсно мало місце дія, що приписується обвинуваченому; чи містить в собі дана дія правопорушення чи злочин; чи дійсно дану дію вчинив обвинувачений; чи підлягає покаранню обвинувачений за дану дію. Саме висвітленню даних питань повинна бути присвячена промова адвоката захисту, використовуючи при цьому лише методи дозволені законом.

Після завершення судового слідства по кримінальній справі суд переходить до етапу судових дебатів, зміст і порядок яких визначено законодавством країни (спочатку з промовою виступає адвокат обвинувачення / attorney for the plaintiff, потім – адвокат захисту / attorney for the defendant).

Судові дебати у кримінальній справі постають етапом підбиття підсумків судового слідства з позицій обвинувачення і захисту, допомагають суду найкращим чином з'ясувати фактичні й юридичні обставини справи, а, отже, головна функція судової промови – вплив. Розуміючи даний факт, досвідчений судовий оратор створить усі умови для активної мислинневої діяльності суддів, журі присяжних і всіх присутніх у залі суду. Це доводить факт навершення судової промови

не лише до суддів, але й у певній мірі до сумління і свідомості суспільства.

Виступ у суді – найбільш складна, гостра, показова частина діяльності адвоката захисту. У судових дебатах адвокат обвинувачення і адвокат захисту викладають суду в узагальненому вигляді свою позицію у справі. Захисна промова репрезентую велику і складну роботу захисника, що спрямована на те, щоб не довести притягнення до відповідальності невинної особи. Захищаючи обвинуваченого, відстоюючи відсутність провини або менший ступінь відповідальності, піддаючи зібрані у справі докази ретельному і прискіпливому аналізу, захисник допомагає суду правильно оцінити обставини справи, віднайти істину, ухвалити законний і обґрунтований вирок. Захисна промова – це самостійний і важливий засіб здійснення захисту, за допомогою якого можливо здійснити ретельний аналіз фактичних обставин справи, схарактеризувати особистість підзахисного, що, в свою чергу, дає змогу дійти висновків. Водночас, захисна промова – це прилюдний виступ адвоката захисту, у якому він, даючи правову, суспільну, моральну оцінку скоєному, відстоюючи при цьому законні інтереси обвинуваченого (Мідор, 1991)

Судова промова адвоката захисту в кримінальному процесі – це прилюдний виступ захисника обвинуваченого, що промовляється в судовому засіданні і наведена до суду з метою юридичного і психологічного впливу при викладенні висновків захисту на користь громадянина, якого захищають. Адвокат захисту в промові репрезентує свою процесуальну позицію, яка з самого початку повністю протилежна позиції адвоката обвинувачення.

Зміст промови адвоката визначається позицією у справі, що визначає об'єм і побудову промови у конкретній справі: 1. позиція пом'якшення покарання / mitigation (у захисній промові значне місце відводиться характеристиці особистості підзахисного і обставини, що пом'якшують відповідальність, а також причини, що сприяли скоєнню злочину; у заключній частині адвокат повинен чітко сформулювати прохання до суду призначити певне покарання); 2. позиція змінення кваліфікації скоєного / changing qualifications offense (у цьому випадку адвокат зосереджує увагу на аналізі доказів з точки зору кваліфікації; у заключній промові адвокат повинен перейти до характеристики особистості підзахисного, загострити увагу суду на обставинах, що пом'якшують відповідальність

тощо); 3. Позиція виправдання підзахисного / the defendant's acquittal (адвокат захисту звертає увагу на відсутність складу злочину). У будь-якому випадку адвокат захисту повинен просити суд про виправдання підзахисного, якщо підсудний заперечує причетність до злочину, оскільки адвокат повинен дотримуватися позиції підзахисного (Carp, Stidman, 2001). Мета захисної промови адвоката має дві сторони: з однієї – треба обґрунтувати свою позицію у справі. З іншої – переконати суд у своїй правоті. Виступ адвокат захисту у дебатах повинен заздалегідь спланувати і скласти.

У промові захисника повинні бути присутні такі елементи: головна ідея, центральний тезис, повне і всебічне використання матеріалів судового слідства, логічна стрункість по відношенню до розташування фактичних даних, умілий юридичний аналіз висунутого обвинувачення, ґрунтовну характеристику психологічних якостей особистості підзахисного, психологія складу злочину тощо (Бурак, 2009).

Захисна промова складається зі вступної (описової) частини, основної частини і даних про особу підзахисного, аналіз причин, що сприяли скоєнню злочину та заключної частини (варто підкреслити ключові моменти позиції захисту) (Carp, Stidman, 2001) Так, наприклад, розпочати адвокат захисту може свою промову із зазначенням мети свого виступу ("*So that's my purpose. My purpose is also...*" (Case № 04 Civ. 9194, с. 54); основна частина, де описуються й аналізуються факти, докази, свідчення у справі може мати форму поетапного висвітлення даної інформації ("*First, it's easy for... Secondly, it's easy for...*" (Case № 98-05591, с. 43-45)); заключна частина, узагальнюючи все зазначене адвокатом, може виокремлюватися різноманітними мовними засобами для загострення уваги слухача ("*Finally, at this...*" (Case № 04 Civ. 9194, с. 105)); завершуючи свою промову, адвокат висловлює подяку відповідно до етикетних норм поведження у залі суду ("*I think that's all we have for you today. Thank you.*" (Case № 11 Civ. 5988 (WHP), с. 55)).

Захисна промова має певні особливості у кримінальній справі за участю суду присяжних. У даному випадку у ролі суддів виступають громадяни, які не є професійними юристами. Тому адвокат захисту зосереджується на емоційній стороні своєї промови. Цьому сприяє не лише використання певних мовленево-стилістичних засобів, а також візуальний

контакт, контроль власної міміки, жестів тощо. При розгляді цивільної справи після етапу дослідження і всебічної оцінки доказів суд переходить до судових дебатів. Судові дебати складаються із промов осіб, що беруть участь у справі, їх представників. Першим виступає позивач і його представник / *counsel for the petitioner*, потім – відповідач і його представник / *counsel for the respondents*.

У захисній промові у цивільній справі адвокат висловлює правову позицію у справі, узгоджену з довірительцем, аналізує й оцінює докази, досліджені судом. Адвокат захисту може указувати, які обставини справи, на його думку, можна вважати доведеними, а які обставини так і не отримали підтвердження. На завершення адвокат захисту висловлює думку про які правовідносини йдеться мова (Іржі Томан, 1986).

Отже, адвокат захисту – судовий оратор, завдання якого полягає у тому, щоб довести висунутий тезис, переконати в обґрунтованості, об'єктивності, істинності суджень. Прийоми, які використовує захисник, досить різноманітні – від чіткого логічного аналізу доказів до емоційного впливу. Адвокат захисту, беручи участь у судових дебатах, виступає із захисною промовою, як одним із видів судової промови. Судові дебати – один із важливих етапів судового процесу. На цьому етапі адвокатом захисту підбиваються підсумки його напруженої, кропіткої роботи, що проводилася на попередніх етапах судового процесу. Завдання захисника у судових дебатах полягає у тому, щоб сприяти формуванню у суду переконання, що є благо приємними для підзахисного. Судова промова – це прилюдний виступ, що репрезентує викладення висновків оратора у конкретній справі і його заперечення опоненту. Судова промова адвоката захисту має певну форму і зміст у кожному окремому випадку, що зумовлено конкретними завданнями захисту у справі, а також зібраними доказами. Вона адресована конкретній аудиторії: суду, іншим учасникам процесу, присутнім у залі суду. Судова промова адвоката захисту формує внутрішнє переконання суддів; допомагає їм зрозуміти усі обставини справи; всебічно, цілковито і об'єктивно дослідити обставини справи, встановити істину у справі та прийняти правильне рішення. Судова промова адвоката захисту має певну форму і зміст у кожному окремому випадку, що зумовлено конкретними завданнями захисту у справі, а також зібраними доказами.

Глобальна та локальні стратегії адвоката захисту в американському судовому дискурсі. Головним завданням адвоката захисту є переконання у власній правоті, вибудувати підґрунтя для переконання, тим самим пробудити наміри суду до прийняття бажаного рішення. У захисній промові адвокат підбиває підсумки своєї роботи – дослідження обставин та доказів у справі, висловлює свої міркування, репрезентує цілий ланцюг аргументів, прагнучи довести суду свою точку зору у справі, довести істинність своїх суджень, а отже намагається досягти головної мети – переконати суд у правоті, вплинути на винесення судового рішення.

Виходячи із класифікації стратегій за глобальністю цілей, поміж стратегій адвоката захисту виокремлюємо стратегію *переконання* як глобальну, її ж розглядаємо як основну з точки зору поділу стратегій за функціями та характером їх змісту (Фролова, 2015).

При класифікації стратегій і тактик адвоката захисту послуговуємося моделлю дискурсивної стратегії, що репрезентує триєдність глобальної, локальних та мовленнєвих стратегій, де глобальна стратегія кореспондує з декларативним знанням, локальні стратегії – з процедуральним знанням, мовленнєві стратегії – з способами актуалізації процедурального знання. Складники цієї моделі мають гіперо-гіпонімічні відносини: глобальна стратегія містить у собі усі можливі локальні, кожна локальна стратегія спирається на мовленнєві, які, у свою чергу, залучають усі можливі тактики (Фролова, 2015: 89-101).

Однією з найбільш актуальних типологій дискурсу видається та, що базується на критерії цільової настанови як суб'єктивної орієнтації особистості в термінах оцінних вимірів на різні моделі соціальної поведінки, у тому числі й мовленнєвої. Цільова настанова покладена в основу комунікативного наміру суб'єкта дискурсу, а отже пов'язана зі сферою й характером комунікації, визначає основний інструмент лінгвістичного аналізу дискурсу – глобальну дискурсивну стратегію (Мартинюк, 2004:159). Глобальну дискурсивну стратегію розуміють як комунікативний намір мовця, що формується на підставі використання суспільного досвіду для задоволення власних потреб і бажань, як мовну об'єктивізацію цього наміру. Комунікативно-соціальна природа дискурсивної стратегії виявляється в здатності матеріалізованого комунікативного наміру організувати соціальну діяльність суб'єктів спілкування через

його співвіднесення зі стандартними нормативно-ціннісними суспільними уявленнями представників лінгвокультури (Фролова, 2015:85–92). Стає очевидним, що комунікативний намір адвокатів сторін, зокрема адвокатів захисту, полягає у здійсненні впливу на реципієнта з метою переконання в істинності своїх суджень, у власній правоті. Даний комунікативний намір реалізується у глобальній стратегії судового дискурсу – стратегії переконання. Переконання має два завдання у судовому дискурсі: показати істинність тезису та викликати емоційне відношення до нього зі сторони аудиторії.

Найважливішою якістю судової промови постає переконливість, тобто обґрунтування всіх тезисів і висновків. Переконливість судової промови залежить від якості пропозованих аргументів. Судді оцінюють правильність думок адвоката захисту перш за все у відповідності до значущості і ціннісних ознак фактичного матеріалу. Лише сила аргументів, їх переконливість мають значення для повного внутрішнього переконання суддів. Аргументацію трактують як один з видів мовленнєвого впливу переважно на раціональну сферу свідомості людини, як спосіб переконання опонента у слушності своїх міркувань, а процес переконання й доведення розглядають як керування мисленням аудиторії під впливом аргументів (Скуратовська, 2002) Переконуючий вплив як стратегічне завдання аргументації досягається за рахунок достовірності аргументів, їх несуперечливості, достатності й послідовності їх подачі (Белова, 2002: 9).

Як вже зазначалося вище, головна націленість судової промови адвоката захисту – дати оцінку справи, довести правильність позиції оратора, що зумовлює вплив на формування суджень суддів. Для того, щоб переконати суддів адвокат вибудовує міцну систему логічно розташованих аргументів та доказів, суджень та висновків у справі. При цьому емоційність судового мовлення постає необхідним компонентом промови адвоката захисту, оскільки оратор повинен не лише висловити свою думку, а й викликати бажані емоції у слухачів.

У кримінальному і цивільному судочинстві процес переконання позначає необхідність логічними судженнями довести або спростувати будь-яке положення, викликати упевненість у тому, що істинність тезису доведена; переконати суддів – схилити їх до прийняття даної точки зору, запропонованою оратором, змусити повірити в правильність суджень.

Стратегія переконання як глобальна стратегія АСД втілюються за допомогою локальної стратегії *логічного переконання*, що дозволяє конкретизувати мовленнєвий вплив шляхом раціональної аргументації (вплив на свідомість) й емоційної аргументації (вплив на почуття).

Раціональна аргументація розуміють як сукупність тез і аргументів, як логічний механізм доведення й передбачає знаходження відповіді на запитання “чому”. У емоційній аргументації теза репрезентує особистісну точку зору аргументатора, у правильності якої оратор прагне переконати аудиторію. У ході емоційної аргументації процес переконання, на відміну від доведення, що спирається на статистичні дані, залучає стилістичні засоби, які надають аргументам емоційного відтінку переконливого мовлення, що сприяє впливу на емоційно-психологічну сферу свідомості адресата (Скуратовська, 2002).

Стратегія логічного переконання, як локальна стратегія АСД конкретизується мовленнєвою стратегією *раціональна аргументація*, що реалізується за допомогою наступних тактик: посилення на факти, посилення на свідчення, посилення на результати експертизи, посилення на докази (прямі / непрямі), спростування тверджень опонента (сторона обвинувачення). При цьому зазначені тактики можуть бути репрезентовані такими прийомами: послідовне викладення, узагальнення, уточнення, цитатія, аналіз аргументів опонента, обґрунтування, співставлення, деталізація, нагадування, погодження тощо. Вибір тактик і тактичних прийомів залежить від того, чи припускається заперечення змісту звинувачення, чи здійснюється погодження з тезисом звинувачення.

Так, наприклад, тактика посилення на свідчення репрезентується за допомогою тактичних прийомів узагальнення: “The testimony and evidence offered by Behe and Dr. Scott Minnich proved that IDT is science.” (Case № 4:04-CV-02688 day 21, с. 86); нагадування, що допомагає адресанту пригадати окремі свідчення: “*I don't know if you remember all this testimony. She was the one that ...*” (Case № 04 Civ. 9194, с. 72); уточнення, що полягає у тому, щоб висвітлити окремі моменти з метою уточнення конкретних обставин справи: “*Testimony is not relevant. To the extent that the might actually be qualified it's not relevant...*” (Case № 98-05591, с. 49) тощо.

Тактика посилення на факти втілюється за допомогою наступних тактичних прийомів:

узагальнення, що дає змогу об'єднати усі висунуті аргументи (“*I would say under those circumstances in all due respect...*”; “*In closing, we respectfully submit that ...*” (Case № CV05-429, с. 16]);

деталізації, що допомагає розділити загальні факти з метою їх глибшого з'ясування (“*That's preliminary matter number 1. Preliminary matter number 2 is...*” (Case № 04 Civ. 9194, с. 54), (“*There are a few points I want to make about the securities exception. The first was... The second is... the third...*”;

уточнення (“*There's one other thing... I wanted to address in terms of timing.*” (Case № CR-11-00471-DLJ, с. 15); аналіз аргументів опонента (“*I just want to emphasize here this is a primary area of where they...*” (Case № 3:06CV-1030, с. 119);

послідовного викладення, що полягає у тому, щоб послідовно, з певним нарощенням, висвітлити факти (“*Let me start with what actually happened... Next I would like to address the statements concerning...*” (Case № 09 Civ. 1951 RJH, с. 15-16);

обґрунтування, що допомагає висвітлити важливість висунутого факту (“*To be just is to search for and find the truth, and so we must start at the beginning. This necessarily means a brief survey of the legislative history focusing on the hearings conducted by Congress...*” (Case № 03 Civ. 8695 (RCC), с. 117);

нагадування (“*I mean, as you knows, Dr. Clark wrote the book on critical care obstetrics. It's in its fourth edition. He's presented research. He published on I would say the majority of the conditions that plaintiffs raised at trial.*” (Case № 03 Civ. 8695 (RCC), с. 163);

уточнення (“*And I just want to briefly advise the court of one brewing issue that...*” (Case № CR-11-00471-DLJ, с. 12).

Тактика спростування тверджень звинувачення репрезентована наступними прикладами:

“*Plaintiffs have made a huge issue out of what seems to me the most natural thing in the world, which is that plaintiffs have discretion to make decisions.*” (Case № 04 Civ. 9194, с. 64), “*Then I will try not to waste much of the court's time. ... I respectfully submit that this case should end based upon a directed verdict at this time. For sure they have not met their burden of proof.*” (Case № 94 Civ. 589, с. 152), “*And they are not before you because the Judge correctly ruled they are not relevant, the actual facts. They are not relevant because they have nothing to do with the company.*” (Case № 04 Civ. 9194, с. 113-

114) – тактичний прийом узагальнення конкретизує зазначену тактику;

“*Another area where there is no disagreement, and another area where the plaintiffs criticize...*” (Case № 04 Civ. 9194, с. 67) – тактичний прийом деталізації у межах тактики спростування тверджень опонента.

“*I am not aware of any case that imposes that obligation... it's a burden that ought to be imposed not by a court but by Congress because certainly that issue has come up before in terms of considering what the requirements are in notice... We do not believe that the law imposes that obligation on us... We don't think there is an obligation in that regard.*” (Case № 94 Civ. 589, с. 271-272), “*So, you know, that's why -- that's our relevance objection. I think we need to be clear on our phraseology, too, when we talk about competitive and I think that is fundamentally a misleading term. So we have a relevance objection...*” (Case № 3:06CV-1030, с. 14-15) – приклади використання тактичного прийому обґрунтування;

“*In addition, the plaintiffs' effort to establish a religious purpose based on isolated comments with a religious thrust must be rejected.*” (Case № 4:04-CV-02688 day 21, с. 76) – тактичний прийом уточнення реалізовує дану тактику;

“*It is these plain facts of the matter which explain why the plaintiffs have been forced so far afield in order to advance their claims, offering evidence with no meaningful connection to this case. Although the plaintiffs have focused a great deal of attention on Discovery's Wedge strategy, there is no evidence that the defendants had ever seen this so-called Wedge document or... Although the plaintiffs focus on Phillip Johnson, there is no evidence at all that the defendants know the man.*” (Case № 4:04-CV-02688 day 21, с. 79-80); “*Plaintiffs have failed to prove that the... Indeed, the plaintiffs have not proven that...*” (Case № 4:04-CV-02688 day 21, с. 82-83) тактичний прийом співставлення, що використовується для висвітлення протиріч в аргументативній лінії опонента (при цьому використовуються повтори синтаксичних конструкцій *Although the plaintiffs focus on* з допустовим сполучником *although* з метою вмотивованого контрасту для заперечення тези опонента *there is no evidence*);

“*I was referring in particular to the notion that the Court of Appeals said that it was perfectly all right for... if you look at 253 F. 3rd on page 67, the Court of Appeals is talking about, "As for the other challenged act that hat it has valid technical reasons,"... And then*

the Court of Appeals concludes that ... In the District Court, plaintiffs appear to have done neither, let alone both." (Case № 98-1233(СКК), с. 97-98) – приклад репрезентації тактичного прийому цитация, при цьому використання цитат робить аргументацію міцніше, підкріплює особисту думку мовця;

"You should have told us about more. You remember that is one of their arguments." (Case № 09 Civ. 1951 RJH, с. 59) – прийом нагадування;

"Let me start by correcting what I think was a misstatement by Mr. Ingber regarding the rights of... I don't think that is true, for a number of reasons. First, ..." (Case № 11 Civ. 5988 (WHP), с. 38) приклад використання тактичного прийому послідовного викладення;

"There are two or three, but if I had to pick my favorite, that would be my favorite. It is my favorite for a few reasons. I will explain why I think factually it is good. Actually, it is also fascinating. He starts with a sort of a summary definitional table which I needed, explaining exactly what... I found it very useful. For our case it is helpful because it brings... So, for example, the plaintiff said that... Plaintiff doesn't ever allege anyone was confused. They don't have an analyst, there is no quote from an analyst here about I was confused, we were misled. They don't have anything, not a word in their complaint because no one was confused, no one was misled." (Case № 09 Civ. 1951 RJH, с. 12-15) – тактичний прийом деталізації переплітається з прийомом обґрунтування за допомогою наведення прикладу в межах тактичного спростування тверджень опонента.

Висновки У судовій промові адвоката захисту репрезентоване його прагнення досягти поставленої мети – переконати суддів у правильності власних суджень, що спричинює виокремлення стратегії переконування як глобальної дискурсивної стратегії у моделі стратегії англійської судової промови адвоката захисту. У процесі переконання адвокат застосовує цілий ланцюг логічно-вибудованих аргументів, що доводить наявність основної локальної стратегії логічного переконування, що реалізується у межах мовленнєвих стратегій: раціональної й емоційної аргументації. Адвокат у своїх судженнях намагається вплинути на адресата таким чином, щоб суд визнав його твердження єдино правильними. Для досягнення цього він може вдаватися до засобів переконання, які ґрунтуються на навіюванні. Даний факт зумовлює необхідність виокремлення додаткової локальної стратегії

навіювання, що конкретизується у мовленнєвих стратегіях лінгвального програмування і рольової / ситуативної підміни. Націленість судової промови адвоката захисту на конкретного адресата (членів суду) з метою переконати у правильності тверджень, висловлення власної точки зору, що підсилюються емоційним впливом, що здійснюється за допомогою апелювання до абсолютної моралі, загальнолюдських почуттів (любові до сім'ї та дітей, людської гідності та свободи, співчуття), почуттів справедливості та відповідальності, релігійних почуттів, загальнолюдських і національних цінностей, дає підстави для визначення додаткової локальної стратегії емологічного переконування, що репрезентується за допомогою адресатної, адресантно-адресатної й адресатної мовленнєвих стратегій.

Отже, при побудові моделі дискурсивної стратегії англійської судової промови адвоката захисту послуговуємося моделлю дискурсивної стратегії, що репрезентує триєдність глобальної, локальних та мовленнєвих стратегій, складники якої мають складні відносини: глобальна стратегія конкретизується у локальних, кожна локальна стратегія втілюється за допомогою мовленнєвих, які, у свою чергу, залучають усі можливі тактики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2002. Вип. 32. С. 11–14.
2. Бурак О. В. Конституційні основи організації судової влади у зарубіжних країнах. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 14. С. 163-167.
3. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник / М.С. Горшеньова та ін. ; за заг. ред. В.О. Ріяки. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
4. Дискурс іншомовної комунікації: монографія / К. Кусько та ін. ; за ред. С. Денисенко. Львів : Вид-во Львівського національного університету імені І. Франка, 2001. 495 с.
5. Іржі Томан. Мистецтво говорити. Київ: Видавництво політичної літератури України, 1986. 224 с.
6. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англійському дискурсі: монографія. Харків : Константа, 2004. 292 с.
7. Мідор Д. Д. Американські суди. Сент-Пол, Мінесота: Уест Паблішинг Компані, 1991. 81 с.
8. Поліщук М. Г. Система судів США та можливість використання окремих її положень у діяльності судів України. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 43. С. 110-113.
9. Скуратовська Т. А. Аргументація в американському судовому дискурсі (на матеріалі справ за участю суду присяжних): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2002. 196 с.
10. Фролова І. Є. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англійському дискурсі: дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04. Харків, 2015. 508 с.

11. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : кол. монографія / Шевченко І. С. та ін. за загал. ред. І.С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. 356 с.
12. Carp R. A. Stidman R. *Judicial Process in America*. Fifth Edition. Washington, D. C.: A Division of Congressional Quarterly Inc., 2001. P. 232-233.
13. Shiffrin D. *Approaches to discourse*. Oxford: Blackwell, 1994. 470 p.
14. Tannen D. *Analyzing Discourse: Text and talk*. Washington: Georgetown University Press, 1982. 400 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Case № 98 Cr. 1023 United States Of America, V. Usama Bin Laden, Defendants United States District court southern district of New York. – April 30, 2001. – 154 p. URL: <http://www.justice.gov.com>.
 2. Case № 03 Civ. 8695 (RCC) National Abortion Federation, Mark I. Evans, M. Caroline Westhoff, Md, Msc; Cassing Hammond, Md, Marc Heller, Md, Timothy R.B. Johnson, Md, Stephen Chasen, Md, Gerson Weiss, Md, Plaintiffs, v. 10 John Ashcroft, in his official capacity as Attorney General Trial of the U.S., Defendants United States District court southern district of New York. – April 7, 2004. – 104 p. URL: <http://www.supremecourtpreview.org>.
 3. Case № 11 CR 892(RMB) United States of America, v. Leslie Dantes Theodore, Defendant United States district court southern district of New York. – October 5, 2012. – 18 p. URL: <http://www.state.gov/documents/>.
 4. Case № 04 Cr. 528 United States of America, v. Mohammed Junaid Babar, Defendant United States district court southern district of New York. – June 3, 2004. – 50 p. URL: <http://www.jdsupra.com>.
 5. Case № 09 Civ. 1951 Rjh State Universities Retirement System Of Illinois, Plaintiff, v. General Electric Company, Defendant United States District Court Southern District of New York. – November 23, 2010. – 66 p. URL: <http://www.jdsupra.com>.
 6. Case № 94 Civ. 589 HYPERLAW, INC., Plaintiff, v. West Publishing Company, Defendant United States District Court Southern District of New York. – January 27, 1997. – 292 p. URL: <http://www.hyperlaw.com>.
6. Martyniuk A. P.(2004) *Konstruiuvannia henderu v anhlovmovnomu dyskursi*. [Constructing of gender in English discourse]. Kharkiv : Konstanta, 292 p.
 7. Midor D. D. *Amerykanski sudy*. (1991) [American Courts]. Saint-Paul, Minnessota: West Publishing Company, 81 p.
 8. Polishchuk M. H. *Systema sudiv SShA ta mozhlyvist vykorystannia okremykh yii polozhen u diialnosti sudiv Ukrainy*. (2014) [The US court system and the possibility of using some of its statements in the activity of Ukrainian courts.] *Naukovi pratsi MAUP*. Vol. 43. pp. 110-113.
 9. Skuratovska T. A. (2002) *Arhumentatsiia v amerykanskomu sudovomu dyskursi (na materiali sprav za uchastiu sudu prysiazhnykh)* [Argumentation in American judicial discourse (on the material of cases with the participation of a jury trial)] (Phd Thesis), Kyiv, 196 p.
 10. Frolova I. Ye. (2015) *Rehuliatyvnyi potentsial stratehii konfrontatsii v anhlovmovnomu dyskursi* [The regulatory potential of the confrontation strategy in English-language discourse] (Phd Thesis), Kharkiv, 508 p.
 11. Shevchenko I. S. ta in. za zahal. red. I.S. Shevchenko. (2005) *Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyi fenomen* [Discourse as a cognitive-communicative phenomenon]. Kharkiv : Konstanta, 356 p.
 12. Carp R. A. Stidman R. *Judicial Process in America*. Fifth Edition. Washington, D. C.: A Division of Congressional Quarterly Inc., 2001. P. 232-233.
 13. Shiffrin D. *Approaches to discourse*. Oxford: Blackwell, 1994. 470 p.
 14. Tannen D. *Analyzing Discourse: Text and talk*. Washington: Georgetown University Press, 1982. 400 p.

LIST OF ILLUSTRATIVE MATERIAL:

1. Case № 98 Cr. 1023 United States Of America, V. Usama Bin Laden, Defendants United States District court southern district of New York. – April 30, 2001. – 154 p. URL: <http://www.justice.gov.com>.
2. Case № 03 Civ. 8695 (RCC) National Abortion Federation, Mark I. Evans, M. Caroline Westhoff, Md, Msc; Cassing Hammond, Md, Marc Heller, Md, Timothy R.B. Johnson, Md, Stephen Chasen, Md, Gerson Weiss, Md, Plaintiffs, v. 10 John Ashcroft, in his official capacity as Attorney General Trial of the U.S., Defendants United States District court southern district of New York. – April 7, 2004. – 104 p. URL: <http://www.supremecourtpreview.org>.
3. Case № 11 CR 892(RMB) United States of America, v. Leslie Dantes Theodore, Defendant United States district court southern district of New York. – October 5, 2012. – 18 p. URL: <http://www.state.gov/documents/>.
4. Case № 04 Cr. 528 United States of America, v. Mohammed Junaid Babar, Defendant United States district court southern district of New York. – June 3, 2004. – 50 p. URL: <http://www.jdsupra.com>.
5. Case № 09 Civ. 1951 Rjh State Universities Retirement System Of Illinois, Plaintiff, v. General Electric Company, Defendant United States District Court Southern District of New York. – November 23, 2010. – 66 p. URL: <http://www.jdsupra.com>.
6. Case № 94 Civ. 589 HYPERLAW, INC., Plaintiff, v. West Publishing Company, Defendant United States District Court Southern District of New York. – January 27, 1997. – 292 p. URL: <http://www.hyperlaw.com>.

REFERENCES:

1. Bielova A. D. (2002) *Poniattia "styl", "zhanr", "dyskurs", "tekst" u suchasni linhvistytsi*. [Concepts of "style", "genre", "discourse", "text" in modern linguistics]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Vol. 32. pp. 11-14.
2. Burak O. V. (2009) *Konstytutsiini osnovy orhanizatsii sudovoi vldy u zarubizhnykh krainakh*. [Constitutional foundations of the organization of judicial power in foreign countries]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*. No 14. pp. 163-167.
3. Horshenova M.S. ta in. ; za zah. red. V.O. Riiaky. (2006) *Konstytutsiine pravo zarubizhnykh krain* [Constitutional power of foreign countries]. Kyiv: Yurinkom Inter, 544 p.
4. Kusko K. ta in. ; za red. S. Denysenko. (2001) *Dyskurs inshomovnoi komunikatsii*. [Discourse of foreign language communication]. Lviv : Vyd-vo Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni I. Franka, 495 p.
5. Irzhi Toman. (1986) *Mystetstvo hovoryty*. [The art of speaking]. Kyiv: Vydavnytstvo politychnoi literatury Ukrainy, 224 p.